

ZVIERACIA DUŠA

RUDOLF STEINER

GA 97

Toto je 36. a 37. z 37 prednášok, ktoré predniesol Rudolf Steiner v Lipsku začiatkom roku 1907. Je známa aj ako Duša zvierat a ľudská individualita . Názov cyklu prednášok je: Kresťanské tajomstvo . Vyšli v nemčine ako: Die Christliche Mysterium. Die Wahrheitsprache der Evangelien. Luzifer a Christus. Alte Esoterik und Rosenkreuzertum. Erkenntnisse und Lebensfruechte der Geisteswissenschaft . Prednáška bola prepísaná zo strojopisnej verzie, prekladateľkou bola Anna R. Meuss. Uvádza sa tu s láskavým dovolením Rudolfa Steinera Nachlassverwaltung, Dornach, Švajčiarsko. Z GA# 97.

Lipsko, 16. marca 1907

Dnes sa máme zaoberať otázkou oduševnenia iných tvorov ako človeka, najmä otázkou, či zvieratá majú nejaký druh duše. Tomu, kto sa pri nich bez pozornosti ponáhľa, sa takéto veci zdajú zbytočné, a predsa sa nimi slávni muži minulosti už zaoberali. Otázku položil Cartesius (Descartes), ktorý bol na začiatku 17. storočia horlivým obnoviteľom filozofie, ktorá v stredoveku zanikla. Zvieratá však považoval za stroje – bytosti, o ktorých sa v skutočnosti nedalo hovoriť o skutočnom oduševnení – reflexné stroje.

Kto premyslene prihliada na život zvierat, môže len s ťažkosťami zdieľať tento názor. Musíme len poukázať na to, že mnohé zvieratá v našom prostredí konajú a vstupujú do vzťahov aj medzi sebou, ktoré si bez duše len ťažko vieme predstaviť. Jedným z príkladov je vernosť psa. Len s ťažkosťami sa môžeme prikloniť k myšlienke, že vo svojom vnútri nežije nič podobné tomu, čo žije v človeku. Ak vezmeme do úvahy určité výkony, môžeme ignorovať vyššiu, duchovnú činnosť? Zoberme si napríklad bobriu hrádzu. Toto tak umelecky skonštruované predstavenie by pre človeka znamenalo

veľké duchovné úsilie. Hlboká múdrosť spočíva napríklad v tom, ako sú niektoré lúče najpresnejšie prispôsobené v správnom uhle, pádu vody a prevládajúcim podmienkam.

Zvážte mravce. V každej hromade mravcov sa stretnete s niečím ako múdry štátny poriadok ľudských bytostí – skutočne presahujúci poriadok moderného človeka. Mravce sú rozdelené do troch skupín: robotníci, samci a samice. Je preukázateľné, že robotnice sú veľmi šikovné, samice hlúpejšie a samce veľmi hlúpe. Všetko v štruktúre je premyslene organizované – spôsob, akým obstarávajú všetko potrebné na stavbu a výchovu mláďat, spôsob, akým vedú svoje výpravy za potravou atď. Ak toto všetko v ľudskom štáte potrebuje dušu, potom nemôžeme poprieť oduševnenie pre tieto stvorenia. Ľudia sa vždy uspokojia s „inštinktom“, ale nikdy sa nepokúšajú myslieť na niečo, čo je základom tohto „inštinktu“.

Teraz musíme zvážiť aj druhú stránku a neprehliadnuť radikálny rozdiel medzi tým, čo človek vykonáva svojou dušou, a zvieru dušou. Ako príklad budeme vychádzať z určitého faktu. Cestovatelia si často všimli, že ak zapálili oheň kvôli chladu, potom, čo ho opustili, prišli opice a zohriali sa pri ňom. Nikdy si však nevšimli, že by opica priniesla nejaké drevo, aby udržala oheň. Nemôže dospieť k tejto kombinácii, a to je mimoriadne dôležité. Nikdy nemôže zo svojich vlastných duchovných síl urobiť nič nové, ako napríklad rozdúchať oheň atď.

Ak si chceme objasniť zvieracu dušu, musíme začať s týmto rozdielom od ľudskej duše. Ďalší rozdiel medzi zvieracou a ľudskou dušou je v tom, že môžete napísať biografiu každej ľudskej duše, ale nie zvieratá. To je veľmi dôležité. Ak sa spýtate sami seba na svoje záujmy v rôznych bytostiach, zistíte, že u jednotlivého človeka prinášate rovnaký záujem ako v prípade zvierat, celej skupine podobných ľudí. Myslite na leva. Cítite to isté k levovi-dedovi, otcovi, synovi, vnukovi atď., ale táto myšlienka by sa vám zdala nezmyselná, keby ste ju aplikovali na ľudské bytosti.

Nič nehovorí, keď majiteľ psa možno tvrdí, že by mohol napísať životopis svojho psa. Môžete tiež napísať životopis pera alebo rozdiely v životnosti špendlíka a ihly. To je len prehnaný rozdiel. Tak ako sa jeden celý živočíšny druh líši od druhého, líši sa aj jednotliviec od druhého.

V celej zvieracej skupine žije jedna spoločná duša. Tak ako je vašich desať prstov členmi vašich rúk, tak sú všetci vlci členmi duše skupiny vlkov.

Teraz musíme presnejšie vstúpiť do podstaty ľudskej duše, ktorá predtým nebola taká individualizovaná ako dnes. V jednom bode ľudského vývoja stál človek oveľa bližšie k skupinovej duši. Tacitus, sto rokov po Kristovi, nám podáva obraz rôznych kmeňových skupín. Všetci členovia skupiny potom cítili, že patria k sebe, prirodzene s gradáciou, pretože všetko v ľudskej evolúcii prebieha v etapách. Všetci členovia skupiny potom vyzerali rovnako. Výrazne individuálne fyziognómie sú znakom tohto oslobodenia individuálnych duší od skupinovej duše. Aj dnes medzi divochmi nájdete viac-menej rovnaké črty. Musíme sa pevne držať toho, že prejavená fyziognómia je dôkazom toho, že individualita pôsobí na telo formatívne. Toto bude čoraz výraznejšie medzi ďalej vyvinutými ľudskými rasami. Príde čas, keď rasový charakter úplne ustúpi. Ak sa inkarnuje duša, teraz do tejto, teraz do tej národnosti, potom sa národné rozdiely stratia a každý si bude vždy pamätať len na seba, čím viac sa jeho individualita prepracuje. Kedysi, keď sa manželstvo uzatváralo iba v rámci kmeňa, členovia sa držali spolu ako prsty na ruke, jeden sa mstil za krivdu, ktorú spôsobil druhému, ako keby sa to stalo jemu samému atď. Táto súdržnosť sa čoraz viac vytrácala; čím väčšia a všeobecnejšia bola agregácia ľudských bytostí, tým individuálnejšia sa stala duša a charakter. Nevzniká zmes, ale čím viac sa rozdiely strácajú, tým viac vzniká individualita.

Ako sa teda líšia duše ľudskej skupiny od zvierat? Preto sa musíme vrátiť ďaleko do príbehu o ich pôvode.

Boli časy, v ktorých človek ešte nežil, ako teraz, vo svojich rozličných telesných pošvách a duchovnom zárodku svojej bytosti. Myslím Lemurský vek. V tom čase boli najvyššie bytosti akýmsi človekom a zvieratom, s fyzickými, éterickými, astrálnymi telami a sklonom k egu, ale ešte nie k egu samotnému, bytostiam, ktoré boli prispôbené na prijatie božského zárodku. Duša, ktorá teraz žije v ich vnútri, ešte neopustila lono Božstva. Stále to žilo v duševno-duchovnej vrstve. Predstavte si nádobu s vodou s 1000 kvapkami, ktoré prechádzajú bez toho, aby sa navzájom oddeľovali, a tak tvoria jednotu. Vezmite 1000 malých špongií, z ktorých každá dokáže absorbovať jednu kvapku, a ponorte ich. Potom bude každý naplnený

jednou kvapkou. Musíte si myslieť podobne, že ľudské pošvy absorbujú božský zárodok; tým sa najprv stávajú individuálnymi a nezávislými.

Teraz si predstavte, že na začiatku duša neprebývala v každom jednotlivom, ale že jedna duša sa rozdelila ako skupinová duša medzi mnohých. To, čo dnes prebýva v jednom, vtedy obýval celý kmeň. Tu musíte pochopiť nový koncept. Takáto skupinová duša neumiera. Krásna, významná stránka smrti je špecifickou výsadou individuálnej ľudskej duše. Ak jedna časť skupinovej duše zomrie, okamžite ju nahradí, ako chápadlo, ktoré ste vyrezali z polypu. Tak skupinová duša, ktorá nezostupuje do fyzickej roviny, pociťuje smrť ako stratu jedného člena a narodenie ako rast podobného člena. Nemá privilegium smrti. Až keď zmyslová bytosť povie „To som ja“, smrť začne vstupovať do individuálneho života. Človek bojuje o svoj vyšší život a smrťou ho dosahuje. Ak smrť neprekonala, nemohol by cez ňu dosiahnuť vyšší život.

Duša zvieratá sa nachádza v astrálnej rovine a je spojená s každým jedným členom svojej skupiny vláknom. Aby ste pochopili, ako vznikajú duše zvieracej skupiny, musíte mať jasno v tom, čo robí človeka fyzickou bytosťou, ktorou je. Keď božské zárodoky zostúpili, našli nositeľov veľmi odlišných. Mnohé boli vyvinuté špeciálne pre konflikt; iné boli podobne utvorené, ale vyvinutejšie pre prácu, pre trpezlivosť atď., takže rôzne telesá sa veľmi líšili vo vývoji aj vo vonkajšej forme. To, čo dnes existuje ako nižšie zvieratá, ako hmyz atď., sa už rozvetvilo počas bývalého vtelenia zeme a vzniklo samo. Teraz sa zaoberáme len zvieratami od rýb vyššie. Keď došlo k zostupu do čakajúcich tiel, ktoré navonok (nie dovnútra) stáli približne v štádiu rybieho tela, ešte neexistovali žiadne cicavce. Ľudská bytosť, ktorá vtedy žila, sa musela pohybovať vpred napoly plávať, napoly plávať a na tento účel mala orgány podobné plutvám. To, čo sa dialo v jeho tele na zemi, sa udialo prostredníctvom prebývajúcej ľudskej duše. Až v priebehu dlhého vývoja sa toto telo premenilo na dnešné telo podobné bohu.

Mnoho vecí zostalo na tejto dlhej ceste nehybných. Keďže sa však medzičasom zem zmenila, toto státie spôsobilo pokles vo vývoji tiel. Zoberme si dvoch bratov – jeden je premenený rôznymi vekmi života, druhý zostáva nehybný vo fáze detstva. Vo veku 60 rokov však

už nevyzerá ako dieťa. Súčasné ryby teda zostúpili a vyzerajú inak, ako vyzerali predtým.

Ľudstvo sa ďalej rozvíjalo a všetko sformovalo do tela cicavcov. Všade sú opäť tí, ktorí zostávajú nehybní – dekadentní ľudské bytosti. Ak to pochopíte naozaj správne, pochopíte, že všetky zvieratá zostarli vo fáze mladosti, zostarli príliš skoro, prijali pevné formy, za ktoré by mali ísť ďalej. V celom svojom vývoji sa akoby vykryštalizovali. Vzostupný vývoj skutočne teraz priviedol človeka do zvláštnej pozície s odvolaním sa na určité vlastnosti. Stratil bezpečnosť. Opice v zajatí čoskoro končia tuberkulózou a inými chorobami. Zvieratá neznesú ľudský spôsob života. Aj čo sa týka výživy, majú určitú istotu. Ak ide krava po lúke, presne vie, aké rastliny sú pre ňu dobré. To už človek nemá. Potrebuje neistotu, aby dospel k slobode voľby. Súčasná neistota je potrebná na dosiahnutie bezpečnosti na vyššej úrovni. Človek sa prispôsobuje vyšším štádiám. Jeho neistota je teda zárukou, že sa stane nezávislým. Byť v bezpečí znamená niečo, čo nepokročilo do bodu, kedy ego môže pôsobiť v individuálnej bytosti. O zvieracej múdrosti by sme sa mali zaujímať tak málo, ako o múdrosti vlastnej ruky. Jediný bobor je iba údržbár skupinovej duše na astrálnej úrovni.

Mravec stojí v celkom inom štádiu ako bobor a oveľa ďalej od nás, pretože sa oddelil už v oveľa skorších planetárnych podmienkach Zeme. Vo svojom jednostrannom vývoji pokročil oveľa ďalej ako človek. Človek myslí, cíti, chce, v pevnom spojení. Ak vidím niečo, čo ma teší, chytím sa toho; myšlienka vyvoláva vôľu. Bez tejto interakcie by bol človek veľmi neistý. S Čelou sú vôľa, myšlienka a cit roztrhané na kusy a musia byť celkom oddelené. Pre všeobecné ľudstvo, ktoré bude najskôr dosiahnuté na úrovni Jupitera na Zemi. Ale skôr ako to zažije, stretne sa s ním Strážca prahu a objasní mu celý jeho predchádzajúci život.

Toto rozpadnutie do trojitosti prešli predčasne niektorými dušami zo zvieracej skupiny. V skutočnosti sú jednotlivé časti v mozgu Čely diferencované ako mravce v mravčej kopci. Mravec to predčasne podnikol a teraz zostáva ako nezrelé, šikovné dieťa. Duša bobrej skupiny bude musieť nahradiť to, čo zameškala; mravčia duša ho raz a navždy stratila a ide celkom inými cestami.

Zvieracie duše sú ľudské duše, ktoré sa stali jednostrannými. Oken hovorí: "Jazyk je atramentová ryba." Prirodzene, netreba to brať

doslovne. Bytosť, v ktorej sú vlastnosti jazyka príliš výrazné, však zostáva v tomto bode nehybná. Paracelsus vyslovil hlboké slová: Ak skúmame prírodu, jednoducho vidíme samostatné písmená a slovo, ktoré tvoria, je ľudská bytosť. Predstavte si všetky tie rôzne vlastnosti, ktoré nájdete spolu u človeka, pridelené rôznym telám, potom potrebujete skupinovú dušu. Zvieratá sú ľudské bytosti, ktoré zostali nehybné v jednostrannom vývoji svojich vlastností.

Človek sa stal objaviteľom stratou bezpečia. Prvým žvlom, ktorý sa naučil dať do svojich služieb, bol oheň. Tým dosiahol prvý stupeň civilizácie, ktorý z neho urobil produktívnu bytosť. Je to encyklopédia rôznych zvieracích duší.

Teraz musíte mať jasno v jednom bode. Ak pôjdete k nižším zvieratám, zistíte, že nemôžu priamo vyjadriť bolesť a potešenie zvukom. Hmyz skutočne vydáva zvuky, ale sú to zvuky tela. Okultná veda tu celkom rozhodne rozlišuje medzi znejúcimi zvieratami a zvieratami, ktoré neznejú. Ale najprv sa v človeku vnútorný zvuk stáva slovom, rečou. Aj tie najvyššie zvieratá majú len jednostranne vyvinuté zvuky. V neskoršej epoche sa duše zvieracej skupiny, nie jednotlivé zvieratá, stanú ľudskými bytosťami, ale celkom odlišne od dnešných ľudí. Už pred teozofiou to Goethe cítil a úžasne to vyjadril vo svojej „Metamorfóze zvierat“; že sú (zvieratá) ako človek rozložený, že celá živočíšna ríša vyzerá z ľudskej podoby.

Takto človek hovorí všetkým zvieracím bytosťami (hovoriac o sebe): "Toto všetko, čo je v jednom, si ty!"

Otázka : Prídu ďalšie štiepenia v ľudskej evolúcii?

Odpoveď : Áno, a v skutočnosti sa to v teozofii nazýva „prechádzať krízou“. Teraz stojíme v piatej koreňovej rase. Šiesta rasa uvidí celkom inú rasu, ušľachtilú a krásnu, na rozdiel od odvrhutej dekadencie, ktorá bude rasou ľudí, strašne škaredá, zvieracia, zmyselná, zlomyseľná, oveľa viac vyvolávajúca hrôzu ako naše súčasné ľudstvo. pretože tieto sa budú ďalej vyvíjať smerom nadol. V Apokalypse je celkom jasne ukázané, ako dôjde k rozdeleniu v takzvanom poslednom súde. Ten, kto je celkom nesebecký, môže aj teraz dozrieť na šiestu rasu. Stále môže pokračovať v inkarnácii, ale len preto, aby pomohol ostatným. Mnohí možno zistia, že Súd znie

tvrd, ale ako vieme, majú na výber. Pochopte ma správne, nie kvôli reinkarnácii, ale kvôli šiestej rase.

Otázka : Prečo starí ľudia duševne slabnú, aj keď sa duša nemôže zmeniť?

Odpoveď : Duša sa skutočne nemení. Nikdy nezostúpi z raz dosiahnutej fázy. Ale jeho nástroj zoslabol, ako veľký klavirista, ktorý už nemôže hrať tak, ako hral predtým, ak má zlý nástroj. Povie si, že duša už nepozná svoje vlastné štádium. Áno, duša sa nevidí, pokiaľ je vo fyzickom tele. Dá sa najst' len odraz duše, zrkadlový obraz. Teraz je zrkadlo zakalené alebo rozbité. Potom to už nemôže odrážať. Čela je naozaj prvý schopný vnímať svoju dušu.